לרבעי. הך משנה אתיא כמאן דתני נטע רבעי א ברישא כ"מ (ברכות דף לה.) ב: **ולשביעית.** ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש בירושלמי דביכורים פרק ב' כגון אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לנעליים כאילן בתר תנטה ג ופטור ממעשר כירק דבתר לקיטה ד והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים דלא הוי כלאים בכרם משא"כ בירק ולענין ר"ה שלו שבט כאילן דכתיב בשמעתין לא תניא הכא אלא מידי דהכא אילו בתר תנטה ובהאי בתר לקיטה וא"ת אמאי לא אזלינן באתרוג בתר לקיטה לכל דבר כיון שגדל על כל מים כירק למאי דפריש לעיל (אבות) דהכא דרשא לריכא בשביעית לאוסייתא וי"ל ד משום דדרשינן לעיל (דף י.) גבי ערלה פעמים שברביעית ועדיין אסורין משום ערלה ה וא"ת דהכא משמע דאזלינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית ו ובמסכת שביעית (פ"ט מ"ב) תנן כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירש הר"ש שם ע"פ הירושלמי דאיילי בספיחי ששית הנכנסת לשביעית ומתרץ בהכי הכא דפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא: ושם) דתניא ליפקא כולם אסורין חוץ מספיחי כרוב ז וגרמא לפרש הכא דאמר בירק בתר לקיטה היינו כשלא נגמר גדולם בששית ח אבל נגמר גדולם בששית בין לר"ע בין לר' יוסי הגלילי מידי דהוה אבצלים הסריסים דלעיל שתנע מהם מים שלשים יום לפני ר"ה דאפי' מאן דפליג התם הכא מודה דלר' יוסי הגלילי כיון דנגמר גדולם נמצאו גדילים על מי שנה שעברה ומו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דמו לא גדלי על כל מים יוצאין מתורת ירקות הגדילים על כל מים כדאמרי' בירושלמי כדמפרש לעיל גבי בצלים דעשו כשדה הנעל שמתפקת במי גשמים ומתעשרים לשעבר וכן לעיל (דף יג:) גבי אורז ודוחן דייסיב להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בתר גמר פרי והנהו גמרי פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדאמרי' דעשויין פרכין פרכין ט ומיהו קשה מתרוג דבסמוך דאמר הכא בתרוג שתנטו פירותיו קודם ט"ו לחדש שבט ומשמע משום דמספקא ליה לי אזלינן בתר תנטה בתרוג כר"א או בתר לקיטה כר"ג הא בו שני עשורין אלמא לחזלי' בתר לקיטה אף על גב דגמר הפרי (נמי) דהרי תנטו בשבט של שנה שעברה ולא נלקט עד שבט אחר ושמא אתרוג חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד באילן שתים ושלש שנים וכל זמן שמתקיים באילן גדל בכל שנה ושנה י אי נמי אף על פי שתנטו בשבט זמנין דאין גמר גדולו עד שבט אחר ויתא השתא דנקט רבי יוחנן לקמן (דף טו:) גבי אתרוג אפילו כזית ודאי לאו דוקא הכא ר' יוחנן בתר תנטה אזיל ושמא לא חשיב תנטה באתרוג בפחות מכזית: **הכסיל בחשך הולך.** אפילו יודע כמאן הלכה ומחמיר על עצמו ולא בעי לשנויי דר"ע מספקא ליה הלכתא כמאן ועבד לאומרא דמסתמא יודע היה דהלכה כב"ה: אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה ר' יוסי בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש וב"ה נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה דתנן[6] אאתרוג שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שוה לאילן בג' דרכים לערלה ולרבעי ולשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עישורו דברי ר"ג ר' אליעזר אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר ומי עבדינן כתרי חומרי והתניא [7]לעולם הלכה כדברי ב"ה והרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה כדברי ב"ה עושה מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר [1]והכסיל בחשך הולך אלא אי כב"ש בקוליהון ובחומריהון אי כב"ה בקוליהון ובחומריהון [2]ר"ע גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט [3](אומר) אי בט"ו בשבט [4](אומר) ר' יוסי בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש וב"ה נהג בה אלא מנהג ר"ג ורבי אליעזר נהג בה באחד בשבט כבית שמאי נהג בה א"ר חנינא ואיתימא ר' חנניא הכא באתרוג שחנטו פירותיו קודם ט"ו דאידך שבט עסקינן ובדין הוא אפילו קודם לכן [5]ומעשה שהיה כך היה רבינא אמר כרוך ותני לא אחד בשבט היה אלא ט"ו בשבט היה ולא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה אמר רבה בר רב הונא השתא דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטתו עישורו כירק ראש השנה שלו תשרי מיתיבי ר' שמעון בן אלעזר אומר [8]ליקט אתרוג ערב ט"ו בשבט עד שלא תבוא השמש וחזר וליקט משתבוא השמש אין תורמין ומעשרין מזה על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש [9]היתה שלישית נכנסת לרביעית שלישית מעשר ראשון ומעשר עני רביעית מעשר ראשון ומעשר שני מאן

היום דאי כב"ה לקיומתה ותנטתה בשנה אחת הוה: **דאידך שבט.** דאשתקד אתאתרוג דר בתילנו שתים ושלש שנים ובטו"ו בשבט דאשתקד נכנסה שנה שלישית ועדיין לא יצאת שלישית ונלקטה בשנה שלישית: **ובדין הוא.** דאם לקטה קודם לכן או בכסלו או בטבת ומי הוה נוהג בה ב' עישורין משום מנהג ר"ג ור"א: **אלא מעשה שהיה.** בא' בשבט היה: **כרוך ותני.** כפול את דברי ר' יוסי ושנה בה שתי מחלוקות: **לא אחד בשבט היה.** שאין בה חידוש שנה: **אלא ט"ו בשבט היה.** לדברי הכל נתחדשה שנה: **ר"ה שלו תשרי.** כדין ירק ולענין מעשר קאמר: **שלישית נכנסה לרביעית.** לקמן [טו.] פריך מ"ש דלא תנא ואם היתה שנה נכנסת לשלישית כדתניא לעיל (דף יג:) גבי ליקט ירק: מאן

אחד כדברי ב"ש. שאמרו נתחדשה שנה וכבר נכנסה שלישית משחשיכה: **ואחד כדברי ב"ה.** האומרין לא נתחדשה שנה עד חמשה עשר בו: **לא מנהג ב"ש בו.** שני עישורין שנהג בה לאו משום קפק כב"ש אלא משום קפק הלכה כרבן גמליאל דאמר אתרוג אחר לקיטה כירק משום דדרכו ליגדל על כל מים והרי נלקט בשלישית או שמא כר"א דאמר אחרי תנטה הלכו בו כשאר אילנות והרי תנטו בשנה ולקמיה פריך א"כ פשיטא ליה דבכדר נכנסה שלישית כב"ש: **אוה לאילן.** לילך אחר תנטה לענין ערלה ורבעי ושביעית: **שבשעה לקיטתו עישורו.** שאם תנטה בשנה ונלקטת בשלישית מתעשר כדת שנה שלישית כירק לפי שאף הוא דרכו ליגדל על כל מים הכי מפרש לה בשמעתא קמייתא דקדושין[a]: **והרולה לעשות וכו'.** בעלמא (עירובין ו:) פרינן סיפא אריש ומשנינן כאן קולם בת קול כאן לאחר בת קול: **מקולי ב"ש בו'.** בעירובין[b] מפרש לה בממלוקת אחת שיש מקום שנוטין בה דברי בית שמאי להקל ויש מקום שנוטין בה דברי בית הלל להקל כגון כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל ב"ש אומרים ב' מוליות וב"ה אומרים חוליא אחת וכן לעוקפה נמצאו דברי ב"ש מקילין בעוקיפה ואומר עד שתחסר שתי חוליות וב"ה מחמירין בה ומקילין לענין טומאה לומר שכיון שחסרה חוליא אחת אינה מטמאה והאומה בזו קולי ב"ש וקולי ב"ה רשע שהרי דבריו קומרין זה את זה כדי להקל והאומה בחומרי שניהם כשיל בחשך הולך הוא שאינו יודע להבחין על מי לסמוך אבל בב' מחלוקות שהקילו אלו בזו ואלו בזו אין כאן לא משום רשע ולא משום שכלות דסבירא ליה בהא כב"ש ובהא כבית הלל: **אי כבית שמאי בקוליהון ובחומריהון.** אי לענין טומאה לא תשיב לה חסרון בחוליא אחת לענין טריפה נמי לאו חסרון הוא: **ואי כב"ה.** דאמרו חסרון הוא ליחשבה חסרון הכא והכא. והך דר"ע נמי סתרן אהדדי דקא תשיב ליה שנה ולא תשיב ליה שלישית: **גמרא אספקא ליה וכו'.** כב"ה בעא למעבד: **כב"ש נהג בה.** לר' יוסי בר יהודה דאמר משום דנהג בה מנהג רבן גמליאל עשרה במעשר עני כדין שלישית א"כ כב"ש ס"ל דנתחדשה שנה

דדרכו ליגדל על כל מים והרי נלקט בשלישית או שמא כר"א דאמר אחרי תנטה הלכו בו כשאר אילנות והרי תנטו בשנה ולקמיה פריך א"כ פשיטא ליה דבכדר נכנסה שלישית כב"ש: **אוה לאילן.** לילך אחר תנטה לענין ערלה ורבעי ושביעית: **שבשעה לקיטתו עישורו.** שאם תנטה בשנה ונלקטת בשלישית מתעשר כדת שנה שלישית כירק לפי שאף הוא דרכו ליגדל על כל מים הכי מפרש לה בשמעתא קמייתא דקדושין[a]: **והרולה לעשות וכו'.** בעלמא (עירובין ו:) פרינן סיפא אריש ומשנינן כאן קולם בת קול כאן לאחר בת קול: **מקולי ב"ש בו'.** בעירובין[b] מפרש לה בממלוקת אחת שיש מקום שנוטין בה דברי בית שמאי להקל ויש מקום שנוטין בה דברי בית הלל להקל כגון כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל ב"ש אומרים ב' מוליות וב"ה אומרים חוליא אחת וכן לעוקפה נמצאו דברי ב"ש מקילין בעוקיפה ואומר עד שתחסר שתי חוליות וב"ה מחמירין בה ומקילין לענין טומאה לומר שכיון שחסרה חוליא אחת אינה מטמאה והאומה בזו קולי ב"ש וקולי ב"ה רשע שהרי דבריו קומרין זה את זה כדי להקל והאומה בחומרי שניהם כשיל בחשך הולך הוא שאינו יודע להבחין על מי לסמוך אבל בב' מחלוקות שהקילו אלו בזו ואלו בזו אין כאן לא משום רשע ולא משום שכלות דסבירא ליה בהא כב"ש ובהא כבית הלל: **אי כבית שמאי בקוליהון ובחומריהון.** אי לענין טומאה לא תשיב לה חסרון בחוליא אחת לענין טריפה נמי לאו חסרון הוא: **ואי כב"ה.** דאמרו חסרון הוא ליחשבה חסרון הכא והכא. והך דר"ע נמי סתרן אהדדי דקא תשיב ליה שנה ולא תשיב ליה שלישית: **גמרא אספקא ליה וכו'.** כב"ה בעא למעבד: **כב"ש נהג בה.** לר' יוסי בר יהודה דאמר משום דנהג בה מנהג רבן גמליאל עשרה במעשר עני כדין שלישית א"כ כב"ש ס"ל דנתחדשה שנה

עין משפט נר מצוה

עז א מי"י פ"א מהל' מ"ש הלכה ה ופ"ד מהל' שמיטין הלכה יב טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קטן:

עז ב מי"י פ"ה מהל' תרומות הלכה יא טוש"ע שם סעיף מ:

עח ג מי"י פ"א מהל' מ"ש הלכה ב טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קטן:

תורה אור השלם

1. הֶחָכָם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְהַכְּסִיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ וְיָדַעְתִּי גַּם אֲנִי שִׁמְקָרֶה אֶחָד יִקְרֶה אֶת כֻּלָּם: קהלת ב יד

מוסף תוספות

א. דאית ליה כל פירות האילן בתורת רבעי. רש"י ברכות דף לה. ב. ואף על פי שנלקט בשביעית, ואלו היה שוה לירק היה חייב בביעור כשעת לקיטתו. רשב"ם. ג. ואי אתרוג הנכנס משביעית לשמינית חייב בביעור הואיל וחנט בשביעית. שם. ד. אף על גב דאתרוג גדל על כל מים אין לנו לחלקו מדין שאר אילנות לענין שביעית כיון דלענין ערלה ורבעי לא חלקתו תורה משאר אילנות. תוס' קדושין דף ג. ד"ה מה. ה. ודרשה דגורן ויקב לירקות אתא ולא לאתרוג ומכ"מ לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו עישורו הואיל וגדל על כל מים כירק. שם. ו. משמע דירק הנכנס משישית לשביעית אסור כשעת לקיטתו. רשב"ם. ז. [ד"ה]מירי בספיחים שגדלו בשביעית וכו' מ"מ ש"מ דלא אזלינן כלל בירק בתר לקיטה אלא בתר רוב גידולים מדשרי ספיחי ששית שנכנסו לשביעית. תוס' שם ד"ה דאמרינן. ח. אלא עדיין מתגדל והולך משנכנס בשביעית, ואפי' כן באתרוג דכותיה הנכנס מששית לשביעית פטור מן הביעור, אבל אתרוג שנגמר בישולו לגמרי בששית אפי' לכשתמצא לומר שהוא כירק לשביעית היה פטור מן הביעור דירק כי האי גונא פטור דאאמרן. רשב"ם. ט. ולכך מותר לעשר לשמואל אע"ג דסבר אין בילה. תוס' לעיל יג: ד"ה אמר. י. והולך ומתבשל שהוא כירק שלא נגמר בישולו לגמרי. ריטב"ם.

רבינו חננאל

פיר' לערלה ולרבעי ולשביעית שוה האתרוג לאילן, דאזיל בתר חנטה. כל הענין פשוט הוא ונתברר בדרך קצרה מהלמוד ארץ ישראל, דגרסינן מעשה בר' עקיבא שליקט אתרוג ונתן עליו חומרי בית שמאי ובית הלל [נ"א: וחומרי בית הלל] ולמה לי אתרוג אפילו שאר כל האילן, תני חומרי רבן גמליאל וחומרי ר' אליעזר. ורבן גמליאל ור' אליעזר לא אל דבית הילל אינון הוו, אמר ר' יוסי ב"ר אבין תיפתר שנחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט של שנה שניה ונכנסה שלישית, על דעתיה דרבן גמליאל מעשר עני, על דעתיה דר' אליעזר מעשר שיני. מה עשה עישר וקראו מעשר שיני, ופדאו ונתנו לעניים.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נכנסה לעיל. נ"ב כדף זס ע"א בד"ה מה גוכן:

מוסף רש"י

אחד כדברי בית שמאי. דאמרי באחד בשבט ר"ש דלאילן וכבר נכנסה שלישית, ואחד כדברי בית הלל. דאמרי עד חמשה עשר בו דלא סוי ר"ה ושדיין שניה היא (עירובין ז.) מעשר שני כבית הלל דאמרי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות ואכתי שניה היא, ומעשר עני כבית שמאי דאמרי באחד בשבט ר"ה לאילנות ושלישית היא (ובמות טו:). לערלה ולרבעי ולשביעית. ערלה ורבעי נוהג בו לאילן ולענין שביעית הולכין בפירותיו אחר החנטה כאילן ולא אחר לקיטה כירק (קדושין ב: וכנע"ז סוכה לט:). שבשעת לקיטתו עישורו. שאם חנטו בשנה שניה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר שני ונלקט בשלישית נכנסה שמעשרותיה מעשר ראשון ומעשר עני, מתעשר כדין מעשר שלישית, ואילו שאר אילנות שחנטו פירותיהן בשניה ונלקטו בשלישית מתעשרין כדין שניה, ולענין מעשר ראשון אתרוג לירק דמעשר פירות האילן וירקות דרבנן ומעשר גורן ויקב דאורייתא, וגורן ויקב לפיון (לעיל יג:) שמתעשר אחר השנה שהביאו שלש מקרא', ואמרו דגורן מעשר דכריהם אגורן ויקב, מה גורן ויקב מיותרים שנלקט על רוב מים דהיינו מי גשמים ומתעשרין לשנה שעברה, אף כל הנלקטין על רוב מים, כגון פירות האילן, מתעשרין לשנה שעברה, יאלו ירקות שנלקטין על כל מים שמתעשרין לשנה הבאה, ואתרוג נמי גדל על כל מים כירק (סוכה מ. וכנע"ז קדושין ג.). לכל דבר. אף למעשרות (סוכה מ.).

מסורת הש"ס

a) סוכה לט: קידושין ג: ביכורים פ"ב מ"ו, b) עירובין ו: תוס' סוכה פ"ב ה"ל [תוס' עדויות פ"ב ה"ג ותוס' תרומות פ"א ה"ג], g) [עירובין ז.], ד) [ל"ל אמרין], ה) [עירובין סה: וש"נ], ו) [תוס' פ"א ה"ח ותוס' תרומות פ"ב ה"ו ע"ש], ח) [דף ז.], ט) [וע' תוספות קדושין ב: ד"ה אתרוג],

מסורת הש"ס

מאן שמעת ליה דו'. אלמא ר"ש בן אלעזר כרבן גמליאל סבירא ליה: **אתרוג קשיא ליה ידא.** קשה לעז האתרוג ידיס ממשמשות בו: **דחדשים.** של לבנה: **או שבט דתקופה.** חמה לקוף שלגיס של תקופת טבת ככנה שבט של חמה: **היפה שנה מעוברת מהו.** אימתי ר"ה שבט הסמוך לטבת או אחר הראשון שהוא במקום שבט: **אחר רוב שנים.** מי ששמו שבט: **אמר רבה אתרוג בת שישית.** שחנטה בששית: **פטורה מן המעשר.** לקמיה מפרש טעמא דכולה מילתא: **א"ל אביי בשלמא סיפא.** דקא אמרת בת שביעית שנכנסה לשמינית פטורה מן המעשר אלמא נהגה בה קדושת שביעית ומיחייב לאפקורה והפקרא פטורה מהמעשר דמשמע דאזלת בה בתר חנטה לענין הפקר שביעית ולענין ביעור נמי דקתאמרת חייבין בביעור כל הך סיפא אע"ג דסתרא לה לרישא דקתאמרת בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר דהפקר הוא משום שביעית אלמא בתר לקיטה אזלת בה לענין שביעית דאי לאו דשביעית נהגא בה לא הוה מפטרא דהפקרא דשביעית פטר לה ממעשר כדתניא במכילתא[ג] ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חיה השדה[ד] מה חיה אוכלת ופטורה מן המעשר אף אדם פטור הא לא הוה קשיא לי לתמיהא ספוקי מספקא לך אי אזלינן בתתרוג בתר חנטה לענין שביעית או בתר לקיטה כמו במעשר ואזלת לומרת דשביעית דאורייתא היא וספיקא דאורייתא לחומרא: **אלא רישא.** דסיימת בה פטורה מן הביעור דקולא הוא: **אמאי דאמרינן זיל בתר חנטה.** אשמעת לן בה דלא מספקא לך ומסקנא דרישא וכולה סיפא חד טעמא הוא דפשיטא לך דבתר חנטה אזלינן: **אי הכי.** דלא מספקא ולא נהגא שביעית בתתרוג בת ששית: **תפחייב במעשר.** דלאו הפקר הוא: **יד הכל ממשמשים בה.** נהי דלא מחייב לאפקורה דלא נהגא בה שביעית מיהו כל שדות ופרדסות הפקר הן בשביעית ואין אתרוג זה נשמר בה לבדו ועל כרחו הכל ממשמשין בו והפקר פטור מן המעשר: **רב המנונא אמר לעולם ששית.** וחייב במעשר דכיון דשביעית לא נהגא בה ולאו הפקרא דמלכא היא משום יד הכל שבה אינו אלא גזל ואין הפקר כזה פטורה מן המעשר: **מיתיבי ר"ש בן יהודה אומר מ' הכי גרסינן לה בתוספתא[ה] שאין לך שחייב במעשר אלא אם כן גדל בחיוב ונלקט בשביעית ובשביעית.** בריש דמילתיה יהיב טעמא לפטורא דמעשר לפי שהוליאו מכלל שאר אילנות שהלכו בם אחר חנטה לפיכך הוחקק ליתן טעם לדבריו ואשמועי' כרבה דאע"ג דלאו הפקר דמלכא הוא כיון דסוף סוף יד הכל ממשמשין בה פטורה מן המעשר דלפטורא דביעור לא אצטריך למכתב טעמא דלא אפקיה מדין שאר אילנות דאזלינן בה בתר חנטה וסיפא יהיב טעמא לפטורא דמעשר דלפטורא דביעור הא אשמעינן טעמא דלא אחייבוהו חכמים במעשר אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב וזה לא גדל בחיוב: **אא"כ גדל בשביעיות ונלקט בשביעיות.** דכי כתיב לבהמתך ולחיה אשר בארצך (ויקרא כה) דילפינן מינה[ו] ביעור בשביעית כתיב ולא בשמינית: **סיפא קשיא בין לרבה בין לרב המנונא.** דהא תרוייהו בתר חנטה אזלי בשביעית וכת שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור דהא לא פליג רב המנונא אדרבה אלא בכת ששית שנכנסת לשביעית: **דתניא רבי** (פ"ד הט"ו) **א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שביעיות מאן דכר שמיה.** דקאמר דאיתמר עלה רבותינו אלמא איכא מאן דפליג: **חסורי**

מאי שנא התם (בהוריה [בברייתא] דתנן ולירקות דקתני ואם היתה שנייה נכנסת לשלישית, ומאי שנא הכא גבי אתרוג דקתני אם היתה שלישית נכנסה לרביעית כולי' ופשוטה היא. פירי' **שבט דחדשים** הוא מניין ימות הלבנה שנ"ד ימים ל"ב חדש. **שבט דתקופה** לחשבון חמה, והם שס"ה ימים לי"ב חדש. ושבט של חמה נקרא ינואר בלשון יוון. פעמים שבאים ט"ו של שבט [ו] שנת הלבנה, ביתר מחציו ומרובו של שבט שנת החמה. ופשטנה שבט של חדשי הלבנה, ואפילו אם היא שנה מעוברת, ראש השנה שלו שבט, בתר רוב שנים אזלינן. **אמר רבה אתרוג בת שישית שנכנסת בשביעית** פטורה מן המעשר, בתר לקיטה אזלינן לענייני מעשר, מפני יד הכל ממשמשין בה, וההפקר פטור מן המעשר. ופטורה מן הביעור, דאזלינן בתר חנטה. והא בת שישית היא, מיקל במעשר ובביעור. ובת שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור ופטורה מן המעשר, ואוקימנא לחומרא. ורב המנונא אמר בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם ששית, פי' שחייבת במעשר. ובת שביעית שנכנסת לשמינית לעולם שביעית. ואותבינן הא דתני ר' שמעון בן יהודה משום ר' שמעון אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ומן הביעור, שאין דבר חייב במעשר אלא הגדל והנלקט בחיוב, ובת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר ומן הביעור, שאין לך דבר שחייב בביעור אלא הגדל והנלקט בפטור. קשיא לרבה. ולרב המנונא דאמר לעולם בתר חנטה אזלינן, קשיא ליה רישא וסיפא, רישא קתני אתרוג בת ששית שנכנסת בשביעית פטור מן המעשר, הנה בתר לקיטה [אזלינן], שאין לך נלקט בשביעית וחייב במעשר. וסיפא נמי דקתני בת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן הביעור, גם זו בתר לקיטה אזלינן שאין לך [דבר] נלקט בשמינית וחייבת בביעור. ולא מצא פירוק. סיפא קשיא לרבה דאמר בת שביעית שנכנסת לשמינית חייבת בביעור [דאזלינן] אחר חנטה, ומתניתא תני פטורה מן הביעור קשיא ליה. **ופריק** רבה תנאי היא, דתניא א"ר יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים [אתרוג] אחר לקיטתו למעשר, אחר חנטה לשביעית כרבה. ורבותינו שנמנו באושא חלקו בזה ופשוטה היא.

עין משפט נר מצוה

עט א מיי' פ"ח מהל' מ"ש הלכה ו ופ"ד מהל' מעשה הלכה יב [עוש"ע יו"ד סימן שלח סעיף קטן]:

פ ב מיי' (שם הל"ט) [פ"ח מהל' מעשר שני הל' ה עוש"ע שם]:

רבינו חננאל

מאן שמעת ליה דאזיל בתר לקיטה ר"ג וקתני שבט אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבה בר רב הונא אע"ג דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטה כירק ראש השנה שלו שבט מאי שנא התם דקתני [ה]אם היתה שניה נכנסת לשלישית ומאי שנא הכא דקתני אם היתה שלישית נכנסת לרביעית מילתא אגב אורחיה קמ"ל דאתרוג קשיא ליה ידא ואיידי דממשמשי ביה כולי עלמא בשביעית לא טעין פרי עד תלת שנין בעא מיניה ר' יוחנן מרבי ינאי אתרוג ר"ה שלו אימתי א"ל שבט שבט דחדשים או שבט דתקופה א"ל דחדשים בעא מיניה רבא מרב נחמן ואמרי לה ר' יוחנן מרבי ינאי היתה שנה מעוברת מהו א"ל הלך אחר רוב שנים אמר רבה אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור ובת שביעית שנכנסה לשמינית פטורה במעשר וחייבת בביעור א"ל אביי בשלמא סיפא לחומרא אלא רישא פטורה מן הביעור אמאי דאמרינן זיל בתר חנטה אי הכי תיחייב במעשר א"ל יד הכל ממשמשין בה ואת אמרת תיחייב במעשר ורב המנונא אמר [א]בת ששית שנכנסת לשביעית לעולם ששית ובת שביעית הנכנסת לשמונית לעולם שביעית מיתיבי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש אתרוג בת ששית שנכנסת לשביעית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור שאין לך דבר שחייב במעשר אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב ובת שביעית שנכנסת לשמינית פטורה מן המעשר ופטורה מן הביעור שאין לך דבר שחייב בביעור אא"כ גדל בשביעית ונלקט בשביעית רישא קשיא לרב המנונא סיפא קשיא בין לרבה בין לרב המנונא תנאי היא דתניא [ב]אמר רבי יוסי אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים אתרוג אחר לקיטתו למעשר ורבותינו נמנו באושא ואמרו [ג]אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית שביעית מאן דכר שמיה חסורי

דשמלו בתתרוג [ו] (וקשיא אמאי לא בעי בתחד בתלול ר"ה למעשר בהמה או בקמייתא בו' בסיון ר"ה לשתי הלחם ובאיכן): **דחדשים.** אע"ג שביעות הפירות הולך אחר החמה שנאמר (דברים לג) ממגד תבואות שמש ה"ג כתיב (שם) ממגד גרש ירחים וגם ישראלים מונין ללבנה:

בשלמא סיפא לחומרא. תימה מאי חומרא הרי קולא היא לענין מעשר וחומרא לענין שביעית ואי הוה אזיל לחומרא בתרוייהו הוה שייך חומרא אבל השתא הוה ליה למימר בשלמא סיפא בתר חנטה וי"ל דהכי קאמר בשלמא סיפא אפילו מנעשה אפשר דבתר חנטה או בתר לקיטה אזלת לחומרא לענין ביעור ויתחא הא דפטורה מן המעשר מאחר דמיינו חכמים להפקיר:

יד הכל ממשמשים בו ואת אמרת תתחייב במעשר. לא נקט הא טעמא אלא למאן דאמר לעיל (דף יד:) שוה נאילן לכל דבר כשאר אילנות דכולהו מודו דבתר חנטה אפי' הכי פטורין מן המעשר מטעם יד הכל ממשמשין דלמאי דסבר אבטולמוס משום חמשה זקנים דאתרוג אחר לקיטה למעשר ואחר חנטה לשביעית [ה] לא הוה צריך לטעם זה דבין לענין חדש ויבן בין לענין מעשר שני ועני אזיל בתר לקיטה ובאתרוג אייתי לקמן דאבטולמוס דהיינו מתני' דבכוריים (פ"ג מ"ו) דאתרוג שוה לאילן בג' דברים ולירק בדרך אחד:

שאין דבר שחייב במעשר אא"כ גדל בחיוב ונלקט בחיוב. לענין חדש ויבן מעשר שני ועני לא בעי גדל ונלקט בשנה אחת ואזלינן בתר חנטה והכא פטור משום יד הכל ממשמשין:

שאין לך דבר שחייב בביעור אא"כ גדל בשביעית ונלקט בשביעית. וא"ת ומאי קשיא ליה סיפא בין לרבה בין לרב המנונא הא כולהו תנאי פליגי אדר"ש בהא דהא מילתא דפשיטא דבכל דוכתי בין למעשר בין לשביעית אילן בתר חנטה ירק בתר לקיטה תבואה וזיתים בתר שליש [א] ועוד קשיא דבפ' מקום שנהגו (פסחים נא:) קאמר רבי שמעון גופיה כל הספיחים אסורין חוץ מספיחי כרוב שמעמידה רב נסים גאון בשל שביעית היוצאים בשמיטת ונראה הני מילי לענין שאר דיני שביעית חוץ מלענין ביעור ועוד נראה דלא איירי הכא אלא בתתרוג דוקא[ב] ושמא שוס טעם יש ומיתוקמא שפיר השתא כרבי שמעון ההיא דבנות שוה שביעית שלהן שניה (שביעית פ"ה מ"ח): **ורבותינו**

מוסף תוספות

א. ור' שמעון קאמר אין לך דבר שחייב בביעור אא"כ גדל בשביעית ונלקט בשביעית אלמא בכל מילי קאמר. תוס' הרא"ש. ב. ואין לך דבר לאו דוקא. עס.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה יד הכל כו' לא הוה צריך לטעם זה. נ"ב פי' דבשאים הנכנס לשביעית דפטורה מן המעשר [דאזלי' בתר לקיטה] ופטורה מן הביעור דאזלי' בתר חנטה ובשביעית הנכנס לשמיני' מיינת בביעור דאזלינן בתר חנטה ואע"ג דנלקט בשמיני' כיון דהפקרא דמלכא הוא דאזלינן בתר חנטה לביעור פטור מן המעשר:

(ב) תוס' ד"ה יד הכל מ. לא הוה לריך לטעם הנכנס לשביעית דפטורה מן המעשר [דאזלי' בתר לקיטה] ופטורה מן הביעור דאזלי' בתר חנטה ובשביעית הנכנס לשמיני' מיינת בביעור דאזלינן בתר חנטה ואע"ג דנלקט בשמיני' כיון דהפקרא דמלכא הוא דאזלינן בתר חנטה לביעור פטור מן המעשר:

(ג) [נעיל יב:], ג) [סוכה מ. תוספתא שביעית פ"ד הט"ו],ג) [משפטים פרשה כז], ד) [שמות כג], ה) [שביעית פ"ד הט"ז], ו) [תו"כ בהר פרשה א], ז) בא"י אינו. רש"ל,

ורבותינו נמנו באושא. אית דגרסי אתרוג אחר חנטה בין למעשר בין לשביעית דסברי לה השתא כר"מ דלעיל (דף יד:) ולא כרבה דבהדיא מוכח בפ' לולב הגזול (סוכה דף מ.) דגרסינן אחר לקיטה וג' ממלוקת בדבר: **שתי בריכות ס"ד.** חסורי מיחסרא והכי קתני אתרוג אחר לקיטתו למעשר ואחר חנטה לשביעית ורבותינו נמנו באושא (ו) אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית איתמר רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרוייהו אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית לעולם ששית כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית אפילו בזית ונעשית ככר חייבין עליה משום טבל ת"ר אילו שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשר לשנה שעברה אחר ט"ו בשבט מתעשר לשנה הבאה אמר רבי נחמיה בד"א באילן שעושה שתי בריכות בשנה שתי בריכות ס"ד אלא אימא כעין שתי בריכות אבל אילן העושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה אמר רבי יוחנן נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן (ז) בנות ד שוח שביעית שלהן שניה מפני שעושות לשלש השנים אישתיק א"ל ר' אבא הכהן לרבי יוסי הכהן אמאי אישתיק לימא ליה אמינא לך אנא רבי נחמיה ואת אמרת לי רבנן משום דא"ל שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה ולימא ליה קאמינא לך נהגו ואת אמרת לי איסורא דא"ל במקום איסורא כי נהגו שבקינן (ליה) ולימא ליה כי אמינא לך אנא ה מעשר חרובין דרבנן ואת אמרת לי שביעית דאורייתא אלא אמר רבי אבא הכהן תמיהני אם השיבה ריש לקיש לתשובה זו אם השיבה הא אותבה אלא אימא אם קיבלה רבי יוחנן אם לא קיבלה:

מתני'

נגנון הדקלים והזיתים. בתמנס נקט זיתים דמולה בהו ת"ק דתנאה פירותיו קודם ט"ו בשבט ולא אחר חנטה: **נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה.** לאו דוקא נקט חרוביס דהוא הדין דקליס וזיתים וכל אילנות (ח) העשויות בריכה אחת בשנה מדפריך ליה ריש לקיש מבנות שוח ולא"ת והא בנות שוח מפרש בפרק כילד מברכין (ברכות דף מ.): תאיני חיורתא ובריש כלל גדול (שבת דף סח. וסס) אמרינן לקיטתו כאחד למעוטי תאנה ואע"פ שיש לחלק בין סתם תאנים לתאיני חיורתא הא בפ"ק דפאה (מ"ה) משיב אילנות שלקיטתן כאחד ולא חשיב בנות שוח ושמא תנא ושייר: **בנות** שוח. בפרק כילד מברכין (ברכות דף מ.) אמר רבה בר בר חנה תאיני חיורתא ופרי גרוע הוא כדמשמע בריש מסכת דמאי דלא נתאדו עליהם עמי הארץ דתנן הקלין שבדמאי השיתין הריימין והעוזרדין ובנות שוח וכן משמע בפ"ק דע"ז (דף יד. וסס) דאמרינן גבי שביעית הוסיפו עליהן מוכססין ובנות שוח אבל מעיקרא לא נהגו בהם שביעית שלא היה חשוב בעיניהם א וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: וסס) משמע שהוא פרי חשוב גבי מותרות קין למזבח כבנות ו (שבע) ולאדם כל שאוכלין אותו בקיבוה סעודה והייט בנות שוח דאמרינן בברא"שית רבה גבי עץ שאכל אדם הראשון דקרו ליה בנות שוח לפי שגרמו שוחה לאדם ואיכא דקרו ליה בנות שבע לפי שגרמו שבעת ימי אבילות ובפרק הרבעה נדרים (נדרים מ.) גבי נודר מן הכלכלה והיו בהן בנות ו (שבע) ואמר אלו הייתי יודע שבנות (ט) ו (שבע) בתוכה משמע נמי דפרי טוב הוא ורבי יוחנן דפטר בירושלמי בריש דמאי אפילו בודאי ודמאי דמתניתין לאו דוקא לפי שרוב מיינן (י) אינם בחין אלא מן ההפקר הוה מלינו למימר דפרי הוא הגדל בעיברים שהוא מקום הפקר ופטור מן המעשר אע"פ שהוא טוב כעין אגוזים קטנים שלנו וכגון ערמונים והא דלא נהגו בהם שביעית מעיקרא לאו משום גרועותא הוא אלא משום דעושות בשלש שנים כדאמרינן בהו והוו סברי דלא חזליון בהו בתר חנטה (יא) אלא בתר לקיטה כיון דעיקרן אינם נגמרין בשנה אחוונטים בה אבל ברים דומלי ופטרי בדמאי לפי שלא נחשדו משמע משום גרועותא הוא ושיטתיה דהש"ס כוותיה בפ' כ"מ (ברכות מ:) דאמרינן דמאי הוא דלא בעי עשורי הא ודאי בעי עשורי ועוד קשיא דהתם דשלשה מיני תאנים הן שחורות ולבנות הן סתם תאנים ובנות שוח הם תאנים רעות כגון הנך דדמאי ובפ"ק דע"ז וקראום בנות שוח לפי שמולין הקלקלה במקולקל ב אבל בנות שבע דשבועות ונדרים הן (יב) משובחות שגרמו שבעת ימי אבילות ומסתמא מן הטובות אבל שנאמר בהו הגדל בעיברים שהוא מקום הפקר ופטור מן המעשר אע"פ שהוא טוב כעין אגוזים קטנים שלנו וכגון ערמונים והא דלא נהגו ביה שביעית מעיקרא לאו משום גרועותא הוא אלא משום דעושות בשלש שנים כדאמרינן בהו והוו סברי דלא חזליון בהו בתר חנטה (יב) אלא בתר לקיטה כיון דעיקרן אינם נגמרין בשנה אחוונטים בה אבל ברים דומלי ופטרי בדמאי לפי שלא נחשדו משמע משום גרועותא הוא ושיטתיה דהש"ס כוותיה בפ' כ"מ (ברכות מ:) דאמרינן דמאי הוא דלא בעי עשורי הא ודאי בעי עשורי ועוד קשיא דהתם דשלשה מיני תאנים הן שחורות ולבנות הן סתם תאנים ובנות שוח הם תאנים רעות כגון הנך דדמאי ובפ"ק דע"ז וקראום בנות שוח לפי שמולין הקלקלה במקולקל ב אבל בנות שבע דשבועות ונדרים הן (יב) משובחות שגרמו שבעת ימי אבילות ומסתמא מן הטובות אבל שנאמר בהו הגדל בעיברים (בכלאים ג) ונמחל הענ להסכיל ולא דגרסי בפ"ק דע"ז מוכססין בנות שוח בלא וי"ו שהוא פרי אחד שכך שמו ג כדמוכח בפ"ק דבכורות ד (דף ח. וסס) דאמרי' הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס לשלש שנים וכנגדו באילנות בנות שוח נחש לשבע שנים ולאותו רשע לא מלינו חבר ויש אומרים כנגדו (יג) מוכססין בנות שוח ופי' שם בקונטרס מוכססין שני (יד) בנות שוח ולא בנות שוח ממש ועוד י"ל דמשבעת נטיעת האילן של בנות שוח אין טוען פירות עד שבע שנים ואחרי לה גבי נחש וכי האי גוונא קאמר התם אפעה לשבעים שנה וכנגדו באילן חרוב וחרוב זה משבעת נטיעתו עד שבעת גמר פירותיו שבעים שנה אבל גבי זאב ואחרי דלשלש שנים הייטו משבעת חיטתו עד גמר דאמרינן לכולהו הכא: **שבקת** רבנן ועבדת כרבי נחמיה. עדיפא מיניה הוה ליה לאקשויי דרבי יוחנן אית ליה (יד) הלכה כסתם משנה: **משום דאמר** ליה שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה. נראה לי כך פי' לכן לא ס"ל הכי כדקאמרת דאי הוה א"ל הכי הוה משיב לו ריש לקיש וכי שבקינן רבנן ונעביד כרבי נחמיה דאמר אמרת כרבי נחמיה קאמינא לך: **וכי** נהגו שבקינן להו. בתמיה דלשון נהגו משמע בפרק בתרא דתענית (דף כו:) דאי עביד לא מהדרינא והכא כיון דאיכא אסורא דהלכה כרבנן אית לן לאהדורי ה וריש ערבי פסחים (דף קנ.) גבי הא דאמר רבי יוחנן נהגו העם כב"ה ואלינא דרבי יהודה משמע קצת דלכתחילה עבדי הכי מדבריך רבא אבשמים בריש והדר אמאור ובכל ענין מתיישב כאן ומכאן סותרים מה שפירש רש"י בפ"ק דפסחים (דף ג:) אסורים בעשיית מלאכה במקום שנהגו לכיון דתני אסורין לא תלינן במנהגו [וע"ע תוספות ברכות נב: ד"ה נהגו ותוס' פסחים קנ. ד"ה ואמר]: נפקא

חסורי מיחסרא והכי קתני אתרוג אחר לקיטתו למעשר ואחר חנטה לשביעית ורבותינו נמנו באושא (ו) אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית איתמר רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרוייהו אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית לעולם ששית כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אתרוג בת ששית שנכנסה לשביעית אפילו בזית ונעשית ככר חייבין עליה משום טבל ת"ר אילו שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשר לשנה שעברה אחר ט"ו בשבט מתעשר לשנה הבאה אמר רבי נחמיה בד"א באילן שעושה שתי בריכות בשנה שתי בריכות ס"ד אלא אימא כעין שתי בריכות אבל אילן העושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה אמר רבי יוחנן נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן (ז) בנות ד שוח שביעית שלהן שניה מפני שעושות לשלש השנים אישתיק א"ל ר' אבא הכהן לרבי יוסי הכהן אמאי אישתיק לימא ליה אמינא לך אנא רבי נחמיה ואת אמרת לי רבנן משום דא"ל שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה ולימא ליה קאמינא לך נהגו ואת אמרת לי איסורא דא"ל במקום איסורא כי נהגו שבקינן (ליה) ולימא ליה כי אמינא לך אנא ה מעשר חרובין דרבנן ואת אמרת לי שביעית דאורייתא אלא אמר רבי אבא הכהן תמיהני אם השיבה ריש לקיש לתשובה זו אם השיבה הא אותבה אלא אימא אם קיבלה רבי יוחנן אם לא קיבלה:

מתני'

נגנון הדקלים והזיתים. בתמנס נקט זיתים דמולה בהו ת"ק דתנאה פירותיו קודם ט"ו בשבט ולא אחר חנטה: **נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה.** לאו דוקא נקט חרוביס דהוא הדין דקליס וזיתים וכל אילנות (ח) העשויות בריכה אחת בשנה מדפריך ליה ריש לקיש מבנות שוח ולא"ת והא בנות שוח מפרש בפרק כילד מברכין (ברכות דף מ.): תאיני חיורתא ובריש כלל גדול (שבת דף סח. וסס) אמרינן לקיטתו כאחד למעוטי תאנה ואע"פ שיש לחלק בין סתם תאנים לתאיני חיורתא הא בפ"ק דפאה (מ"ה) משיב אילנות שלקיטתן כאחד ולא חשיב בנות שוח ושמא תנא ושייר: **בנות** שוח. בפרק כילד מברכין (ברכות דף מ.) אמר רבה בר בר חנה תאיני חיורתא ופרי גרוע הוא כדמשמע בריש מסכת דמאי דלא נתאדו עליהם עמי הארץ דתנן הקלין שבדמאי השיתין הריימין והעוזרדין ובנות שוח וכן משמע בפ"ק דע"ז (דף יד. וסס) דאמרינן גבי שביעית הוסיפו עליהן מוכססין ובנות שוח אבל מעיקרא לא נהגו בהם שביעית שלא היה חשוב בעיניהם א וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: וסס) משמע שהוא פרי חשוב גבי מותרות קין למזבח כבנות ו (שבע) ולאדם כל שאוכלין אותו בקיבוה סעודה והייט בנות שוח דאמרינן בברא"שית רבה גבי עץ שאכל אדם הראשון דקרו ליה בנות שוח לפי שגרמו שוחה לאדם ואיכא דקרו ליה בנות שבע לפי שגרמו שבעת ימי אבילות ובפרק הרבעה נדרים (נדרים מ.) גבי נודר מן הכלכלה והיו בהן בנות ו (שבע) ואמר אלו הייתי יודע שבנות (ט) ו (שבע) בתוכה משמע נמי דפרי טוב הוא ורבי יוחנן דפטר בירושלמי בריש דמאי אפילו בודאי ודמאי דמתניתין לאו דוקא לפי שרוב מיינן (י) אינם בחין אלא מן ההפקר הוה מלינו למימר דפרי הוא הגדל בעיברים שהוא מקום הפקר ופטור מן המעשר אע"פ שהוא טוב כעין אגוזים קטנים שלנו וכגון ערמונים והא דלא נהגו ביה שביעית מעיקרא לאו משום גרועותא הוא אלא משום דעושות בשלש שנים כדאמרינן בהו והוו סברי דלא חזליון בהו בתר חנטה (יא) אלא בתר לקיטה כיון דעיקרן אינם נגמרין בשנה אחוונטים בה אבל ברים דומלי ופטרי בדמאי לפי שלא נחשדו משמע משום גרועותא הוא ושיטתיה דהש"ס כוותיה בפ' כ"מ (ברכות מ:) דאמרינן דמאי הוא דלא בעי עשורי הא ודאי בעי עשורי ועוד קשיא דהתם דשלשה מיני תאנים הן שחורות ולבנות הן סתם תאנים ובנות שוח הם תאנים רעות כגון הנך דדמאי ובפ"ק דע"ז וקראום בנות שוח לפי שמולין הקלקלה במקולקל ב אבל בנות שבע דשבועות ונדרים הן (יב) משובחות שגרמו שבעת ימי אבילות ומסתמא מן הטובות אבל שנאמר בהו הגדל בעיברים (בכלאים ג) ונמחל הענ להסכיל ולא דגרסי בפ"ק דע"ז מוכססין בנות שוח בלא וי"ו שהוא פרי אחד שכך שמו ג כדמוכח בפ"ק דבכורות ד (דף ח. וסס) דאמרי' הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס לשלש שנים וכנגדו באילנות בנות שוח נחש לשבע שנים ולאותו רשע לא מלינו חבר ויש אומרים כנגדו (יג) מוכססין בנות שוח ופי' שם בקונטרס מוכססין שני (יד) בנות שוח ולא בנות שוח ממש ועוד י"ל דמשבעת נטיעת האילן של בנות שוח אין טוען פירות עד שבע שנים ואחרי לה גבי נחש וכי האי גוונא קאמר התם אפעה לשבעים שנה וכנגדו באילן חרוב וחרוב זה משבעת נטיעתו עד שבעת גמר פירותיו שבעים שנה אבל גבי זאב ואחרי דלשלש שנים הייטו משבעת חיטתו עד גמר דאמרינן לכולהו הכא: **שבקת** רבנן ועבדת כרבי נחמיה. עדיפא מיניה הוה ליה לאקשויי דרבי יוחנן אית ליה (יד) הלכה כסתם משנה: **משום דאמר** ליה שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה. נראה לי כך פי' לכן לא ס"ל הכי כדקאמרת דאי הוה א"ל הכי הוה משיב לו ריש לקיש וכי שבקינן רבנן ונעביד כרבי נחמיה דאמר אמרת כרבי נחמיה קאמינא לך: **וכי** נהגו שבקינן להו. בתמיה דלשון נהגו משמע בפרק בתרא דתענית (דף כו:) דאי עביד לא מהדרינא והכא כיון דאיכא אסורא דהלכה כרבנן אית לן לאהדורי ה וריש ערבי פסחים (דף קנ.) גבי הא דאמר רבי יוחנן נהגו העם כב"ה ואלינא דרבי יהודה משמע קצת דלכתחילה עבדי הכי מדבריך רבא אבשמים בריש והדר אמאור ובכל ענין מתיישב כאן ומכאן סותרים מה שפירש רש"י בפ"ק דפסחים (דף ג:) אסורים בעשיית מלאכה במקום שנהגו לכיון דתני אסורין לא תלינן במנהגו [וע"ע תוספות ברכות נב: ד"ה נהגו ותוס' פסחים קנ. ד"ה ואמר]: נפקא

פא א מיי' פ"א מהל' מ"ש הל' ו ופ"ד מהל' שמיטין הלכה יב טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קטן:
פב ב מיי' פ"א מהל' מ"ש הלכה ג טוש"ע שם סעיף קטן:
פג ג מיי' שם הלכה ג:
פד ד מיי' פ"ד מהל' שמיטין הלכה טז:
ה [מיי' פ"א מהלכות מעשר הלכה ג]:

רבינו חננאל

תנו רבנן אילן שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשרים לשנה שעברה, ושחנטו אחר ט"ו בשבט מתעשרים לשנה (שעברה) הבאה. א"ר נחמיה במה דברים אמורים באילן העושה כעין שתי בריכות בשנה. פירוש שתי בריכות, דיופרין אילן שטוענין ן"א: שטוענן] שתי פירות בשנה, כגון תאנה שעושה פירות בקיץ ובחורף. אבל אילן העושה בריכה אחת, כגון הדקלין והזיתין והחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה. וקיימא לן כרב המנונא, דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש קיימי (א"ר יוחנן) כוותיה. ב) אמר ר' יוחנן נהגו העם בחרובין כר' נחמיה. אע"ג דחנטו קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה. איתיביה ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן, הא דתנן בשביעית תחילת פרק חמישי, בנות שוח שביעית שלהן שנייה שעושות לשלש שנים, על שם שעשו בשביעית יהו שביעית. כלומר, הנה בנות שוח שחנטו קודם ט"ו בשבט, וחזונטין עוד אחר ט"ו בשבט בכל (השנה) שנה ושנה, ומה שחנטו בשנת השמיטה אחר ט"ו בשבט, נוהגין בהן דין שביעית בשנה השנייה של שבוע, שמתאחרין בנות שוח הללו באילן ג' שנים. אבל מה שחנטו קודם ט"ו בשבט בשביעית, מן הששית הן חשובין, ומותרין בשנה הראשונה של שבוע. הנה בנות שוח אינם כגון שתי בריכות בשנה, לפי שאין עושין אלא בריכה אחת בכל שנה ושנה. הנה מה שחנטו קודם ט"ו בשבט חשובין משנה ששית, ושחנטו אחר ט"ו בשבט חשובין משנה השביעית, ומתבערין בשנה השניה של שבוע שהיא שנה שלישית לחנטתן. והיאך א"ר יוחנן כי החרובין מפני שעושין בריכה אחת בשנה, בין מה שחנטו קודם ט"ו בין אחר כך מתעשרין לשנה הבאה. אשתיק כולי'. ירושלמי: אמר ר' אבא בר כהנא ותמיהני איך מוחיב ר' שמעון בן לקיש ומקבל ר' יוחנן מיניה, ושתיק ליה, ויתיבהיה אנא אמינא חרובין ואת אמרת בנות שוח, אנא אמינא מנהג ואת אמרת הלכה, אנא אמינא ר' נחמיה ואת אמרת רבנן. פירוש בנות שוח הללו תאנים לבנות הן כדאמרינן בענין דברים האסורים למכור לנכרים, בנות שוח בפטוטרותיהן, ואמרי' בגמרא אמר רבה בר בר חנה תאני חיוורתא. והן בנות שוח וכבנות שבע ובלוקסין כולן מיני תאנים. וכבר פירשנום במס' ע"ז. וכן דרך בנות שוח הללו שחונטין בשנה הראשונה הן פנין ובשנייה בוחל ובשלישית נגמרין והן צמל. ובכל שנה הן חונטין וכך סידורן, מה שחונטין בשנה הראשונה של שבוע נגמרין בשלישית. ומה שחנטו בשנייה נגמרין ברביעית. ומה שחנטו בשלישית נגמרין בחמישית. ונוהגין בהן מעשר עני, דקיימ אילן בתר חנטה, ואילו שנגמרו בחמישית, בשלישית חנטו, לפיכך הן פירות שלישית. ושחנטו ברביעית נגמרין בששית. ושחנטו בחמישית שנגמרין בשנה של שמטה מותרין הן, כי פירות חמישית הן. ושחנטו בששית

ו) מלות "וקיימ"ל כר"ש דר"ו וכאב"ל קיימינן כותיה" שייכים למעלה בכאלו העמוד וכמו ל"ל ר' יוחנן נהגו. ב) בירושלמי שם בפ"ה דשביעית סוף הלכה ו' וכן מתוספתא שם רפ"ד אותה הן עושות לשמי שנים.

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכבותינו נמנו באושא וגמרו אחר לקיטתו: (ב) תוס' ד"ה בנות שוח כו' שבנות שבע כמוכה לא הייתי נודר משמע ממי דמיני: (ג) בא"ד לפי שרוב מינין הללו אינם בחין: (ד) בא"ד דשבועות ודנדרים הן הטובו' שגרמו:

מוסף תוספות

א. דלא חזו לאכילה כ"כ. תוס' שבועות יב: ד"ה כמות. ב. אע"פ שהתם לא אכל אדם כי אם מן הטובות. תוס' ע"ז יד. ד"ה בנות. ג. והוא גרוע ואינו אותו ששמו בנות שוח גרידא. תוס' שבועות יב: שם ד. דשנים הם. שם. ה. אף על פי שאמרו מנהג מבטל הלכה לא אמרו אלא במקום שהלכה מקולה ומנהג מחמיר או שהמנהג מיקל אלא שאין בדבר איסור הא אם היה המנהג בא להקל במקום איסור מיהא אין שומעין לו. מאירי.

רבינו חננאל (המשך)

נגמרו בשמונית ונוהגין בהן מעשר עני. ושחנטו בשנת השמטה בשביעית, נגמרין בשנה התשיעית שהיא שניה של שבוע שהנכנסת. ונוהגין בהן דין שביעית ומתבערין, כי בשביעית היתה חניטתן. וכך דרך סידורן לעולם. כל הפירות של בנות שוח שחונטין בשביעית נוהגין בהן דין שביעית בשנה השניה של שבוע והיא שנת גמירת הפרי הנחנט בשביעית עצמה. נמצאו בכל שנה ג' מיני פירות בזה האילן, מקצתן צמל, והן שחנטו מקודם לכן בשנתים. ומקצתן בוחל, והן שחנטו מראשתקר. ומקצתן פגין והן בזו השנה. וכענין שפירשנו הן מפורשין בתלמוד ארץ ישראל בגמרא דהא מתניתא, מהו בנות שוח פיטיריאה. פי' פיטיריאה בלשון יון. ואמרו מין תאנים כאשר אמרנו. מה בכל שנה הן עושות או אחת לשלש שנים, ופירשו בכל שנה עושות אלא אין פירותיהן נגמרין אלא עד ג' שנים. כיצד יודע, איך יודעות פירות של כל שנה ושנה. ר' יונה אומר קושרין [ל"א: קושרין] בחוט, פי' אלו בחוט לבן ואלו בחוט אדום ואלו בחוט שחור. תני שמ'[ואל] תוחב בהן

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מתני' ארבעה פרקים. בשנה העולם נידון כו': לבני מרון. מפרש בגמ' [יח.]: שנאמר היולר יחד לבם וגו'. בגמ' [שם] מפרש ליה: **גמ' אילימא הא תבואה דקיימא.** השתא במחובר ומוכנת לקלוט: **הרפתקי.** מקלות: **דעדו עלה.** שעברו עליה: **דמודרעא.** שעתיד לזרוע במרחשון הבא: **דחד דינא.** פעם אחת: **קרי.** כגון ברד או שדפון (ג): **נידונים לשעבר.** קודם שזרעה בקיום. וכן לשון משנה במסכת נדרים (דף ס.) קונס יין שאיני טועם חדש זה אסור בכל החדש כולו ור"ח להבא הוא ר"ח שעבר עתה בקרוב. ומשום דקרי לההוא אשתקד שעבר קרי להאי לקמייה להבא: (ד) **פרי דיני מיפדנא.** קודם זריעתה וסמוך לקציר: **כי חזי איניש דמגלח וזרעא אפלא.** חטה וכוסמת שזרעין במרחשון אינן ממהרין להתבשל: **ניקדים וניזרע הרפא.** השעורה ממהרת להתבשל וזורעים אותה בשבט ואדר כיון דאפלא מגלח שמע מינה לגוופה נידון בפסח שעבר לפיכך ימהר לזרוע (ה) בזריעה אינה: **דעד דמטי למידייניה.** בפסח הבא: **קדים אניה.** וגדל קצת ואינו ממהר שוב להתקלקל: **וכי קאני מפגיעיה.** ארבעה פרקים לגזר דין (ו): **קשיא אדם.** דתני מתני' בר"ה וכדי יהודה ביוה"כ אמר: **וכי קאני מפגיעיה.** ארבעה פרקים: **אפאיליה דין.** אבל לגזר (ז) דין לאדם ביוה"כ: **אגן הכי קאמרינן.** הכי קשיא לן: **ברכי נפן מ"ע לא אמר.** משום דקסבר בחינה אין זה דין אלא בודק במעשיו הלכך בדידיה נמי מיקשי לך פקידה עיוני בעלמא הוא: **אקלירי ואמריעי.** מפרש במסכת נדרים (דף מט.): קצירי חוליס מריעי מ"ח שהן תשושי כח: **רבי יוסי.** דאמר אדם נידון בכל יום ויתפלל שידונו אותו לזכות ולא יקנסוהו מיתה דאי כרבנן דאמרי אין נידון אלא בר"ה הרי כבר נקנסה עליו: **שפפסח זמן תבואה הוא.** זמן שהתבואה נידונת בו: **שפי הלחם.** ילו על פירות האילן שהן מתירין להביא נכורים שאין מביאין נכורים קודם לעצרת הכתיב (שמות לד) בכורי קציר חטים. ואני שמעתי דרבי יהודה לגעמיה הא אזלא כמאן דאמר בסנהדרין (דף ע.) עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה: כדי

מתני' בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה [6]בעצרת על פירות האילן [8]בר"ה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר [1]היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם [2-3]ובחג נידונין על המים: **גמ'** הי תבואה אילימא הא תבואה דקיימא כל הני הרפתקי דעדו עלה אימת איתדון אלא תבואה דמודרעא למימרא דחד דינא מתדנא והתניא תבואה שאירע בה [4]קרי או אונס קודם הפסח נידונית לשעבר לאחר הפסח נידונית להבא אדם שאירע בו קרי או אונס קודם יוה"כ נידון לשעבר לאחר יוה"כ נידון להבא אמר רבא ש"מ תרי דיני מתדנא (ח) אמר אביי הלכך כי חזי אינש דמצלח זרעא אפלא ליקדים וליזרע חרפא דעד דמטי למדייניה קדים סליק מני מתני' לא ר"מ ולא ר' יהודה ולא ר' יוסי ולא ר' נתן דתניא [7]הכל נידונים בר"ה וגזר דין שלהם נחתם ביוה"כ דברי ר"מ ר' יהודה אומר הכל נידונין בר"ה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונין על המים ואדם נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביוה"כ ר' יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר [2]ותפקדנו לבקרים רבי נתן אומר אדם נידון בכל שעה שנא' [2]לרגעים תבחננו וכי תימא לעולם ר' יהודה היא וכי קתני מתניתין אגזר דין אי הכי קשיא אדם אמר רבא האי תנא דבי ר' ישמעאל היא דתנא דבי ר' ישמעאל בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג נידונין על המים ואדם נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביוה"כ וכי קתני מתני' אתחלת דין אמר רב חסדא מ"ט דר' יוסי כדקאמר טעמיה ותפקדנו לבקרים אגן הכי קאמרינן מ"ט לא אמר כר' נתן בחינה עיוני בעלמא היא פקידה נמי עיוני בעלמא היא אלא א"ר חסדא טעמיה דר' יוסי מהכא [3]לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו וא"ר חסדא [9]מלך וצבור מלך נכנס תחלה לדין שנאמר לעשות משפט עבדו [10] ומשפט עמו ישראל מ"ט איבעית אימא לאו אורח ארעא למיתב מלכא אבראי ואיבעית אימא מקמי דליפוש חרון אף א"ר יוסף [11]כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי כמאן כר' יוסי ואיבעית אימא לעולם כרבנן וכדר' יצחק דא"ר יצחק [12]יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין תניא א"ר יהודה משום ר"ע [13]מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג [14] אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה [15]ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה ובמה בשופר אמר רבי אבהו [16]למה תוקעין בשופר של איל אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני [17](ואמר) רבי יצחק [18] למה תוקעין בר"ה למה תוקעין רחמנא אמר תקעו אלא למה מריעין מריעין רחמנא אמר זכרון תרועה [19]אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין

בפסח על התבואה. בפ' מי שמתו (ברכות דף יח.): גבי חסיד שהקיטתו אשתו ערב ר"ה משמע דבר"ה שמע שתי רוחות שמספרין זו את זו ששמעו מאחורי הסרגוד שכל הזורע בריבעה לאשונה ברד מלקה אותו [1] ושמע בשמים בר"ה היו מזכירים דין הנגזר בפסחא [2] אי נמי כר' יהודה דאמר הכל נידונים בר"ה וגזר דין בפסח על התבואה: **שאירע** בה קרי. מקרה לשון אולי יקרה (במדבר כג) אי נמי לשון קושי כמו אם תלכו עמי בקרי (ויקרא כו):

כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמרעי כרבי יוסי. ולא"ת לרבנן נמי מי לא מצלינן רפאנו וברכת השנים [3] ועוד [4] רבי יהודה דאמר הכא אדם נידון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביוה"כ הא אמר [5] בפ"ק דשבת (דף יב:) הנכנס לבקר החולה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי עמו ישראל [6] ואומר ר"ת דשלא יחלה ולאי לא מצלינן אלא לר' יוסי אבל שיתרפא מצלינן אליבא דכולי עלמא דאמתי יחלו נגזר אתי דתרפאו לא נגזר ואמר ביש הנודר מן המבושל (נדרים דף מט.) אהך דרב יוסף קצירי קצירי ממש מריעי רבנן [7] והשתא מצלינן אקצירי שיתרפאו [8] ואמריעי היינו רבנן שלא יחלו [9] ומה שמתפללין ברכת השנים היינו כדלקמן בפרקין (דף יח:) שאם פסקו גשמים מועטין שיורידם המקום בזמנן [10] ועוד י"ל [11] דתפלה דרביס שאני דגזר דינם נקרע כדלקמן (שם) והיינו דשבת דר' יהודה נמי יש ליישב כהאי גוונא דדמיא לרבים דהוה מצלי בהדיה על כל חולים:

בשופר של איל. בפרק לאוהו נ"ד (לקמן דף כו.) תנן דרבי יוסי מכשיר אף בשל פרה אבל קיימא לן כרבי יהודה דתוקעין בשל איל פשוט כדפסקינן התם בגמרא [12] (דף כו:):

ותוקעים

פה א מיי' פ"ג מהל' תשובה הל' ג:
ב נמוק"ע מ"ש סימן תרסד סעיף ג):
פו ג סמג עשין מב טור"ש סי' תקפו:
פז ד סמג שם טור"ש סי' תקפ:

רבינו חננאל

מתני' בארבעה פרקים העולם נידון בפסח על התבואה. פירוש הרפתקי, כגון רוחות ברקים וגשמין וכיוצא בהן שעברו עליה, מתי אתדין. למימר' דתבואה חד דינא מיתתנא, והתניא תבואה שאירע בה קרי או אונס קודם הפסח נידונית לשעבר כולי'. אמר רבא ש"מ תרי דיני מיתתנא. מני מתניתין. דאוקימנא כתנא דבי שמואל דתני בד' פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בחג על המים. ואדם בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים, וכי קתני מתני' אתחילת דין. אמר רב יוסף כמאן מצלינן האידנא אקצירי ומריעי, כל יומא, כר' יוסי, דאמר אדם נידון בכל יום. איבעית אימא לעולם כרבנן וכר' יצחק דאמר יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין. ירושלמי מילתא דרב אמ' [נ"א: דאמר] הכל נידונין בראש שנה וגזר דין הכל נחתם בראש שנה, דתני בתקיעתא דבי רב זה היום תחלת מעשיך (כול') זכרון ליום ראשון כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב איזו לשלום איזו לרעב איזו לשובע וברירת בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות. ודלא כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל שעה שנאמר [והתפקדנו לבקרים] לרגעים תבחננו. ותפקדנו לבקרים, זו פרנסה. לרגעים תבחננו, זו אכילה. תניא ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא, אמר הקב"ה הפסח הוא זמן תבואה, הביאו לפני העומר כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות, וכן שתי הלחם בעצרת שהוא זמן פירות האילן, וכן ניסוך המים בחג כדי שיתברכו גשמי שנה. וכן בראש שנה אמרו מלכיות שתקבלו מלכותי עליכם, זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני בטובה, ובמה בשופר. וא"ר אבהו בשופר, כדי שתזכו אתם וכדי שאזכור לכם עקידת יצחק, [ו]מעלה עליכם כאלו עקדתם עצמיכם לפני. א"ר יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין

תורה אור השלם

1. הַיֹּצֵר יַחַד לִבָּם הַמֵּבִין אֶל כָּל מַעֲשֵׂיהֶם:
תהלים לג טו
2. וּתְפָקְדֵנוּ לִבְקָרִים לְרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ:
איוב ז יח
3. וַיְהִי דְּבָרֵי אֵלֶּה אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתִּי לְפָנֵי יְיָ קְרֹבִים אֶל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלָיְלָה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ:
מלכים א ח נט

הגהות הב"ח

(א) גמ' מתדנא שתא אמר:
(ב) שם עבדו והדר ומשפט:
(ג) רש"י ד"ה קרי וכו' שדפון או אונס ע"י אדם כגון החילות הס"ד:
(ד) ד"ה להבא כו' להבא הס"ד ומ"ש מה"ד ומתר"ץ רבא ש"מ תרי דיני מיתתנא שתא אמתני' קאי קודם זריעתה: (ה) ד"ה ליקדים וכו' מיהר לזרוע ברביעה שיש הס"ד: (ו) ד"ה קדים וכו' להתקלקל הס"ד ואח"כ מה"ד וכי קתני וכו' אגזר דין קתני דנידון משנע תחלת דין וגזר דין הוא סוף דין הס"ד: (ז) תוס' ד"ה כמאן וכו' וכרכת השנים ועוד הא ר' יהודה: (ח) בא"ד מצלינן אקצירי שיתרפאו. נ"ב פי' לדברי הכל: (ט) בא"ד שלא יחלו. נ"ב פי' לר' יוסי:

מוסף רש"י

מלך וצבור. כשהקב"ה דן אותם (ר"ה ח:). מלך נכנס תחלה. לפני הקב"ה לדין (ע"ז ב:). משפט עבדו. שלמה המלך (שם). מקמי דליפוש חרון אף. של הקב"ה מפני שפני צפון, שמא תם ונלוס יפרע מן המלך כל מורחנו מפני החרון (שם). כמאן מצלינן. דיופא מולי עמו ישראל (נדרים שם:). ובמה בשופר. ושופרות, שתעלה תפלתכם בתרועה לפני (סדור רש"י סי' קס בשם תוספתא).

מוסף תוספות

א. אלמא דין התבואה בתשרי הוא. ריטב"ם. ב. ולפ"ז ניחא מה שאומרים בתפלת ראש השנה ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב איזו לשלום איזו לרעב איזו לשבע כלומר שמזכירין אותו בראש השנה והיינו יאמר. תוס' הרא"ש. ג. והלא אנשי כנסת הגדולה תקנו רפאינו וברכת השנים. עסס. ד. ולדידיה הוי תפלה לבטלה שהרי כבר נגזרה מר"ה אם ימות אם יחיה. תוס' יומא. ה. מרוב גרסתם חלשי. פי' הרא"ש נדים מט: ו. מצלינן אקצירי שיתרפאו לכולי עלמא ואמריעי דהיינו רבנן שלא יחלו היינו כר' יוסי. עסס ועי' תוספות סנ"ע. ז. דפעמים שנגזר בר"ה במים מרעטים ואם הטיבו ישראל משעשתם הקב"ה מביאם לנו בעתם ויספיקו ופעמים דנגזר גזירה להיות השנה גשמים מרובים ואם ח"ו יקלקלו מעשיהם יבואו שלא בעתם ויע"ז אנו מתפללין שיביאם הקב"ה בעתם. תוס' יומא. ח. [וא"ה] דקאמר תלמודא כמאן מצלינן האידנא אקצירי ואמריעי היינו תפלה דיחיד דאינו קורע גזר הדין אבל ברכת חולים וברכת השנים שהן תפלה דרבים ודאי היא נשמעת. עסס. ט. למצוה מן המובחר קאמר הא לעכובא תנן לקמן (כו.). כל השופרות כשרין חוץ משל פרה. כסנ"ע. וה"א דמהדרינן אמר הקדוש ברוך הוא, אף על גב דאינו אלא מנהג, מ"מ הרי הבטיח הקדוש ברוך הוא לאברהם שכל זמן שמחזיקין בדרכיו ועושין המצוה בחיבה שיזכור להם עקידתו שנאמר בהר ה' יראה, ומשום הכי אפשר לומר אמר הקדוש ברוך הוא תקעו לפני בשופר של איל שאתם מחבבין מצוה בו זכר לעקידת יצחק והולכין בדרכיו מעלה אני עליכם כאילו אמרתי לכם לעקוד עצמכם לפני ועשיתם, מפי מורי. ריטב"ם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות